

MAIRONIO REIKŠM LIETUVI TAUTAI

1962 m. sukako 100 met nuo Maironio — Jono Ma iulio gi-
mimo ir 30 met nuo jo mirties. Ši dvejopa sukaktis mus ir skatina
prisiminti to žymaus lietuviu darbus ir jo palikim lietuviams. Ta-
iau tai n ra lengva atlikti domiai ir patraukliai, nes beveik kiek-
vienas lietuvis jau iasi paž st s Mairon iš jo skambi eil raš i
bei dain . Beveik kiekvienas lietuvis, kur jis beb t , — ar paverg-
toje Lietuvoje, ar Sibiro taigose, ar Vakar Europoje, ar pla ioje
Amerikoje, ar tolimoje Australijoje, — š t žino apie Mairon . Tai jau
nemažai pasako apie Maironio reikšm lietuvi tautai. Bet ar šito
užtenka tai reikšmei geriau suprasti ?

Maironio svarba paryšk ja, atsivertus koki nors svetim nesen
enciklopedin knyg , kurioje rašoma apie Lietuv . Ten dažnai rasime
minint Mairon , kaip vien žymiausi lietuvi poet . Negali jo
aplenkti n rus komunistai, kurie stengiasi ištrinti iš atminties visa,
kas lietuviams ypatingai brangu. Pripažindami j žymiu poetu, rusai
1949 metais yra išleid Maironio poezijos vertim rinkin rus kalba,
o okupuotosios Lietuvos komunistai paraš , kad jie « didžiai vertina
geriausi j Maironio literat rinio palikimo dal »¹. Taigi, jei jau rusai,
prieš kuri valdži Lietuvoje Maironis nekart yra pasisak s žodžiu ir
raštu, randa reikalo jo k rybos išsiversti sau, tai juo labiau Mairon
turi pagerbti ir giliau suprasti lietuviai, min dami jo dvigub sukakt .

Taigi, kuo buvo ir yra reikšmingas lietuvi tautai Maironis, kaip
asmenyb ir kaip poetas ?

Kovot ojas tarp dviej front

Atsakant duotus klausimus, pirmiausia reikia prisiminti, kad Jonas
Ma iulis-Maironis gim ir augo tuo laiku, kai Lietuvoje vyko didelis

---

¹ *Lietuvi literat ros istorija*, II t. : *Kapitalizmo epocha (1861-1971)*, redagavo
K. Korsakas, Vilnius 1958, 278 psl.

socialinis ir kultūrinis poskis, kuris ir dabar dar tebeturi reikšmę s lietuviams. Btent, vieneriais metais (1861) prieš Maironio gimimą Didžiojoje Lietuvoje rusų caras panaikino pagaliau baudžiavą, vieneriais metais (1863) po Maironio gimimo vyko lenk-lietuvių sukilimas prieš rusus, o dar vieneriais metais vėliau (1864) buvo rusų uždrausta lietuviams bet kokia spauda lotynų raidėmis. Tai buvo Lietuvai toks smūgis, kokio Europoje tuo laiku nerasime. Šitie trys vykykiai sukūrė Lietuvai ir pažadino naują socialinį ir kultūrinį jėgą, kurios lietuvių gyvenimui pasuko naują kryptį, atvedusia demokratine Lietuvos respublika.

Po baudžiavos panaikinimo ir po 1863 m. sukilimo didžioji lietuvių dalis, ypač kaimo gyventojai, buvo, palyginti, palankiomis sąlygomis atpalaiduoti nuo priklausomybės sulenkusiems dvarininkams. Šituo būdu lietuvių daugumai buvo suteikta laisvė ir teisė kasdieninį savo gyvenimą tvarkyti savarankiškai, be aristokratų tiesioginės valios ir lenkiškos takos. Tačiau tuo pačiu metu Lietuvos gyventojų daugumai spaudos draudimu buvo suduotas didžiulis smūgis kultūrinio atžvilgiu — Lietuva priverčiama turėti bėti surusinta bei supravoslavinta per rusišką spaudą ir mokyklą, per rusų kolonistus ir caro administraciją.

Šitokiu būdu Maironio vaikystės ir jaunystės metais Lietuva buvo pastatyta tarp dviejų besivaržančių dūliu lietuvių sielos frontų — tarp lenkiškai aristokratiško, su kuriuo Lietuvos šviesuomenė buvo susijusi per šimtus metų, ir tarp rusiškojo fronto, kurį vertė rusų carų valdžia su savo sakymais bei tvarka. Tuodu tarp savęs kovojantys frontai ypač lietuvių mokslus einant jauniui. Tas lietuvis moksleivis ir studentas, kuris į lenkišką frontą, galėjo tikėtis lenkų paramos. Kuris kryptų rusišką frontą, tas šalia valdžios paramos galėjo susilaukti ir riebios karjeros mokslų baigus. Sunkiausias buvo stovis to lietuvių moksleivio, studento ir šviesuolio, kuris nenorėjo eiti nė su vienu svetimu frontu ir stengėsi pasilikti lietuvis. Šitokiam teko atsidurti tarp dviejų priešingų frontų, savaimė tapti lenkų ir rusų priešiu bei kitiems smūgius. Jaunasis Maironis pasirinko šį sunkų kelią — lietuvių kelią tarp dviejų svetimų frontų.

Šitokį kelią jis nesėkmingai linko dar būdamas vaikas. Kai lenkuojanti auklė-mokytoja Jonukė pavadindavo bajoru, busimasis poetas Maironis atsakydavo: «Aš nenoriu būti bajoru. Aš būsiu kunigu». Vaikas tada nemokėjo atsakyti, kad jis nori būti lietuvių kunigas. Jis šitaip apsisprendė tik tapęs studentu ir nuo tada Dievui ir žmonėms tarnavo, kaip lietuvis kunigas, lietuvis poetas ir lietuvis mokslininkas. Už tai, kad jaunasis Maironis nenorėjo su lenkiškais aristokratais, nė su rusiškais biurokratais, o pasirinko sunkiausi

dal — likti su persekiojamais lietuviais — lietuvi tautai jis tapo brangi asmenyb , lyg kokia nauja šviesi žvaigžd tarp nedaugelio kit panaši šviesuoli Lietuvos danguje, kaip vysk. M. Valan ius, Petras Kriau i nas, Jonas Basanavi ius, Vincas Kudirka, Jonas Šli pas, Juozas Tumas-Vaižgantas, Adomas Jakštas - Dambrauskas, Vilius Storasta-Vyd nas.

Pasirink s varging lietuvišk keli visam gyvenimui, Maironis pasirod es s tradicijos ir pažangos vyras, kuris brangino praeit , bet dar labiau ži r jo dabart ir ved ateit . Maironis pirmiausia pažangus tuo, kad jis buvo demokratas. Atsisak s lenkišk aristokrat , kuriuos j trauk t v kaimynai, jis pasiryžo tarnauti ne gali nams, bet visiems žmon ms, pirmoje eil je paprastiems žmon ms, skriaudžiamiems lietuviams kaimie iams, kuri daugelis tada nemok jo skaityti n rašyti. Ne tuš iai Maironis savo dainoje paraš , kad jo gimtin ten, « kur broliai vargdieniai deduoja nuo sen laik », kur jis pam go, pamyl jo « vargdieni d mas ». Tiems varg lietuviams Maironis tarnavo savo gyvenimu, bet dar labiau savo raštais, kad jie stiprint tautie i dvasi ir kelt lietuvi kult r . D l savo demokratišk paži r Maironis buvo brangus lietuviams prieš 70 met ; toks jis teb ra ir šiandien, ypa okupuotoje Lietuvoje, kur jo eil raš iai, kad ir sovietini cenzori atrinkti, yra pasklid dešimtimis t kstan i egzempliori (1956-1958 m. iš jo 40.000 egz.).

Demokratas Maironis buvo karštas lietuvis. Šituo atžvilgiu jis taip pat pažangus. Prieš 60-70 met šviesuoliui profesoriui pasiskelbti lietuviu, kalb ti lietuviškai, rašyti poezij lietuviškai, myl ti lietuvius ir Lietuv labiau negu kitus, tada buvo retas, dr sus, beveik revoliucinis reiškinys. Tokius dr suolius tada lenkai pl do išdavikais ir «litvomanais », o rus caro policija ieškojo pretekst nubausti. Ta iau Maironis to mažai pais . Dar tebeb damas studentu Kauno kunig seminarijoje, jis prad jo slaptai savo eil raš ius spausdinti *Aušroje* ir v liau kituose rus valdžios draudžiamuose lietuvi laikraš iuose. Jis nesiliov nelegaliai savo k rinius spausdinti s n tap s Petrapilio dvasin s akademijos profesoriumi ir vice- rektoriumi. Pirm j savo eil raš i rinkin *Pavasario Balsas* (1895), pirm j savo poem *Per skausmus garb* (1895), savo *Lietuvos istorij* jis slaptai išleido Pr suose, o v liau, tap s Kauno kunig seminarijos rektoriumi, jis pirmasis lietuvi kalb padar oficialia iškilmi kalba toje mokslo staigoje.

Ar daug panaši dr suoli buvo anais Rusijos car laikais Lietuvoje? Labai nedaug, nes baili , pataik n ir prisitaik li visada daugiau. Tiesa, Maironis nebuvo nei vienas, nei pirmasis, kuris

tada jo lietuvi pasipriešinimo ir atgimimo keliu tarp dviej priešing front .

Lietuvis sodietis tegal jo išgirsti, suprasti ir atvira širdimi paversti veiksmu tik žodžius toki vyr , kurie buvo išaug vysk. M. Valan iaus tradicijoje. Maironis kaip tik buvo vienas iš t . Tod l Maironio pasipriešinimo žodžiai ir meil sklido Lietuvoje pla iau negu J. Basanavi iaus, V. Kudirkos, J. Šli po ar net P. Kriau i no, Maironis neskelb sunaikinimo kovos jokiam lietuviui — nei aplenk - jusiam klebonui, nei sulenk jusiam bajorui ar aristokratui. Atvirkš - iai, jis visus nor jo atversti, sutelkti kult ros darbui šviesesnei Lietuvos atei iai. Ir tod l jo taka anais rus car laikais Lietuvoje buvo didel , plati ir paveiki.

T didel ano laiko Maironio reikšm mums liudija rašytojas Julius Lind -Dobilas, buv s Maironio mokinys Kauno kunig semi - narijoje. Po Maironio mirties J. Lind -Dobilas raš : «Jei Basana - vi iui ir Kudirkai priklauso garb , kad jie atgimimo darb yra prad j , tai tas, kas žino, kokia buvo anais laikais Lietuva, tur s pripažinti, kad labiausiai j paveikti tegal jo tik toks asmuo, kaip Maironis — teologijos magisteris, seminarijos, paskui akademijos profesorius, tai v l seminarijos rektorius, kanauninkas ir t.t. Dar viena svarbi aplinkyb : visiems mums, jo mokiniams, buvo žinoma, kad jis ir universitete yra buv s. Anais laikais tai stiprus argumentas : vis moksl iš j s — dvasin ir pasaulin »². Panašiai apie Maironio tak yra kalb j s ir Tumas-Vaižgantas.

Ta taka bus dar suprantamesn pabr žus, kad Maironis buvo b sim kunig mokytojas ir aukl tojas. Kaip P. Kriau i nas Mari - jampol s gimnazijoje savo žodžiu ir autoritetu ugd nauj pasaulie i lietuvi šviesuomen , taip Maironis savo žodžiu ir autoritetu ugd lietuvi religin šviesuomen — kunigus, kuri taka prieš 70 met Lietuvoje buvo svaresn negu pasaulie i šviesuoli . Maironio kartos draugai ir Maironio aukl ti kunigai daug l m Lietuvos atgimim ir Lietuvos valstyb s atstatym .

Kad Maironio taka buvo platesn ir vairesn negu P. Kriau - i no, daug prisid jo ir ta aplinkyb , kad Maironis buvo rašytojas ir poetas. P. Kriau i nas savo takai tetur jo savo simpating asmen ir savo žod klas se per pamokas. Tuo tarpu Maironio gar - siakalbiai buvo jautresni ir toliau siek . Jis gal jo prabilti tokiais sparnuotais poezijos žodžiais, koki netur jo joks kitas ano meto lie - tuvis patriotas. Ir daugiau kaip per 25 metus Maironis savo eil raš -

---

² *Maironis, Šis tas d l jo k rybos, žr. Naujoji Romuva, 1932 m. 28-29 nr., 658 psl.*

iais bei poemomis bylojo savo tautieiams apie Lietuvos garbingą praeitį, apie vargingą lietuvių dabartį ir žadino juose geresnį laiką. Jis dainavo apie Lietuvos gamtos grožybes, lietuvių kalbą ir dainų grožį, jis skelbė meilę ir vienybę tarp lietuvių, jis vaizdavo jį gražius jausmus ir jį kilnias pastangas savo ir tautiečių gerovei, spaudamas:

Tas ne lietuvis, kurs tavin
Bailiai, kaip kadikis apleis;
Kursai pamins, kad bočiai gyn
Per amžius milžin keliais.

Tas ne lietuvis, kurs jos budo,
Jos žemės dain nemyls;
Neverks, kad patys nes žudo,
Kas verta meilės ir garbės³.

Jo kovos ginklas — poezija

Ir apie visus lietuviškus rėpėjus savo poezijoje Maironis rašė jautriai ir vairiai: iš su švelniu liūdesiu ir širdgėla, iš supykusių ir bardamasis, iš pamokydamas, iš herojiškai užsimodamas, iš šviesos viltimi užsidegdamas.

Ir savo viltį lietuvių tautos prisikėlimu ir jos laisvės rytu Maironis skelbė ne tušiais žodžiais. Jis grindė tik jį meilės ir aukos galybę, Dievo Apvaizdą ir amžiną Dievo teisingumą, istorijos dinamiką bei šviesą lietuvių jaunimui. Lietuvos tuometiniai vargai jam nereikšė Lietuvos pražūtį, o teatrodė tik laikiną blogybę, kad žmonės susiprastų pakilti dvasia. Štai keletas tų giliaprasmių Maironio žodžių iš žangos *Jaunųjų Lietuv*, kurie tebeturi reikšmę šiems laikais:

O tautai Lietuva
Tik atbusi kada:
Ne veltui ji tiek iškentė jo!
Kankli bals išgirs,
Miegus kraujas užvirs,
Nes Kryžius gyvatį žadėjo.
Skausmuosį jos išsaugs,
Atgimimo sulauks:
Jau blaivosi orai aptem⁴.

³ *Jaunimo giesmė*, žr. *Pavasario balsai*, Würzburgas 101947, 44 psl.

⁴ *Maironio raštai*, II t., Kaunas 1926, 4 psl.

Šituos žodžius sovietiniai cenzoriai Lietuvoje prieš šešerius metus dar leido išspausdinti, nors prisik limas per skausmo kryžį gyvatos garb jiems nebuvo malonus. Ta iau komunistai trim atvejais (1947, 1956 ir 1958 m.) iš *Pavasario Bals* išmet Maironio *Geresni laik vilties* eil rašt , nes jame poetas Lietuvos laisv s vilt labai aiškiai grind amžinuoju Dievo teisingumu:

Kam trokšti pradengti t uždang -giri ,
Kur slepia kelius ateities ?
Juk Dievas teisingas ir valdo ir skiria
Laikus iš aukštos paslapties ! [...]

darb , darb , kaip Dievas sak ,
Su tekan ia saule vilties !
O T vas Aukš iausias, kurs amžiais mus plak ,
Paguodžian i rank išties.
Su Dievo pagalba ir mokslu šarvuoti,
Tik stokim darb d l laisv s kovoti,
Išnyks palydovai nakties ⁵.

Ar šituos žodžius, kurie dabar komunistams atrodo kurstantieji tik jim Dievu ir laisve, gal jo ištarti Maironio amžininkai J. Basanavius, V. Kudirka, J. Šli pas? Deja. J viltis tebuvo grynai žmogiška. Maironis j steng si pagr sti krikšioni tik jimu. Tod l jo mintys tarp tikin i Lietuvos žmoni gal jo pla iau aid ti negu min t pasaulie i .

Tam suprasti prisiminkime, kad lig šiol tik vien V. Kudirkos eil rašt *Lietuva, t vyne m s* lietuviai dažniau tegieda. O kiek Maironio eil raš i jie dainuoja? tai atsako J. Kreivnas, kuris suskait , kad penkioms dešimtims Maironio tekst yra apie 100 dain ir giesmi , sukurt 30 kompozitori . Be abejo, tie Maironio eil - raš iai, virt dainomis ir giesm mis, ne visi kalba apie Lietuvos meil , grož ir laisv s vilt : j tarpe yra religini , gamtini , asmenini . Ta iau j žymi dalis byloja apie Lietuv .

Pagal Maironio eil rašt *Mano gimtin* (Ten, kur Nemunas banguoja) kompozitoriai yra suk r net 7 dainas. Po 3-4 dainas turi tokie eil raš iai, kaip *Kur b ga Šešup , Kur lyg s laukai, Pirmyn kov už t vyn , Eina garsas nuo rubežiaus, Lietuva brangi, Nebeužtvėnksi up s b gimo, Jaunimo giesm , Jau slavai sukilo* taip pat skamba melodingomis dainomis, kai kurios kaip himnai. Tod l galima sakyti, kad lig šiol nebuvo ir tur b t greit bus kitas ^{5 5}

⁵ *Pavasario balsai*, 25-26 psl.

toks poetas, kaip Maironis, kurio mintys ir žodžiai dain garsais b t taip plaiai pasklid lietuvi tautoje. Daugelis jo min i ir jausm buvo, yra ir bus nesuskaitom lietuvi žodžiais ir jausmais.

Be abejo, lietuvi dain m g j Mairon dainingiausių lietuvi poetu padar kompozitoriai . Sasnauskas, J. Naujalis, A. Ka a-nauskas ir eil kit . Ta iau tai vis d lto nurodo, kad joks kitas lie-tuvi poetas lig šiol nepaj g taip sklandžiai, paprastai ir vaizdingai rašyti eil raš i , kad jie kompozitoriams pažadint tiek daug dain ir giesmi . Tais savo k riniais Maironis tapo daininink tautos bendru lobiu, gyvu ir dvasi kelian iu. Ir tod l gaila t ši dien lietuvi poet , kurie rašo taip palaidai ir mantriai, kad niekam galv neateina iš j k rini komponuoti dain .

Dažnai kalbama ir rašoma, kad Maironis buvo romantikas, kuris žav josi Lietuvos gamta ir jos didinga senove, j apdainavo ir j vaizdavo. Be abejo, tai tiesa, bet ne visa. Tuoj pat reikia pridurti, kad Maironis nebuvo tik svajotojas-romantikas, bet taip pat realistas. Jis buvo nemažesnis realistas už V. Kudirk . Nors brangino praeit , jiedu abu savo raštais s moningai tarnavo Lietuvos dabar-iai ir atei iai. Tik V. Kudirka aktualius lietuviams klausimus d st dažniausiai publicistiniais straipsniais, o Maironis — eil raš iais, poemomis ir satyromis. Eil raš i rašymas Maironiui dažnai nebuvo gryna estetin k ryba, duodanti tik asmeninio pasitenkinimo. Rašymas dažnai jam buvo pareiga ir pamokymo priemon savo tautie-iams. Tai buvo lyg gaivus v jas lietuviškoms bur ms pakreipti vienur ar kitur.

Kai *Jaunimo giesm je* Maironis raš : «Paimsim arkl , knyg , lyr ir eisim Lietuvos keliu », poetas ne tik pats džiaug si Lietuvos jaunimu, bet taip pat ragino j ekonomin , mokslin ir literat rin k ryb bei pažang . Nurodydamas senosios Lietuvos didingus paveikslus, Maironis v l nor jo atsverti ir išnaikinti lietuvi širdyje menkavertiškumo jausm , kad jie tapt dr s s ir veickl s pasipriešinio kovoje d l savo teisi . Kai jis dainavo : «Nunesk, lietuvi, r b sen , kur užvilko svetimi», poetas siek , kad lietuviai nustot labiau gerb svetimuosius, atsisakyt baudžiatvos liekan ir svetim tak , kurios buvo sibrovusios lietuvi gyvenim . Tai buvo tokia reali ir teisinga mintis, kad ji ir šiandien tebeturi galios.

Savo *Raseini Magd s* poemoje Maironis su skausmingu li desiu juok si iš Žemai i bajorait s Magd s Buividait s, kad d l tuš io susižav jimo madomis ji pirmoji sutiko ištek ti už svetimtau io, lenk didiko Zbignevo, prad jo vartoti svetim kalb ir d v ti sve-timais keistais drabužiais. Tai b t lyg romantika. Bet Maironis tuoj greta Magd s pastat savo laiko svetim mad m g j — Baltr

Band r . Tas Rusijoje mokslus iš j s ponaitis nebesir pina Lietuvos reikalais. Iš Petrapilio sugr ž s atostog , jis su panieka ži ri savo tautie ius, jiems kalba apie socializm ir bedievyb , pats nesuvokdamas gerai svetim mĩn i prasm s, bet nor damas pasirodyti madingas, pažangus. Ar šitoks naujoviškas « Raseini Magd » nebuvo realus? Ar sovietinamoje Lietuvoje ir išeivijoje tarp lietuvi jau yra išnyk tokie svetim mad adoratoriai, kurie atsisako lietuvi tautos, kad sublizg t spalvingais burbulais ir supliukšt be garso tarp svetim j ?

Pastarasis klausimas nurodo, kad Maironis lietuvi gyvenime pasteb jo toki žmogišk reiškiniai , kurie b na aktual s ilg laik . Tai realistinio žvilgsnio vaisius. Pasisakydamas prieš bedievišk j socializm , ateinant iš Rusijos, Maironis anksti sp jo did j pavoj , kuris gr s jo t vyn s žmon ms. Prieš 65 metus savo librete operai *Kame išganymas* Maironis vaizdžiai atskleid , kad gyvenimo prasm s, taikos ir pažangos neduoda nei socializmas, nei hedonizmas, nei praktiškas, nei teorinis materializmas. Šit Maironio sp jim lietuviai nemok jo pakankamai suprasti, kada pasirod (1895) *Kame išganymas*, nors tai buvo jo poetinis atsiliepimas *Rerum novarum* enciklik ir kitas XIX amž. pabaigos problemas, kaip materializmas, individualizmas, hedonizmas. Tik dabar daugelis supranta, kad Maironis teisingai galvojo, 1907 metais *Jaunojoje Lietuvoje* rašydamas :

Kosmopolitai ! Dienos milžinai,
T v praeities nepažin !
Markso ir Darvino paik s sapnai
Jiem r pi daugiau, kaip t vyn ⁶.

Realistinis Maironio žvilgsnis ne tik sp jo Lietuvos pavojus (Rusijos gr sm , bedievyb , lenk pretenzijas, svetimas paikas madas), bet jis pirmas iškl dvi svarbias Lietuvos epochas. Iškl dar jaunas studentas, rašydamas Lietuvos istorij . Viena t epoch buvo didžiojo Lietuvos kunigaikš io Vytauto. Maironis buvo patenkintas, kad jis pirmasis šit kunigakšt pavadino didžiuoju ir kad šis vardas jam prigij . Tiesa, kad t jo susižav jim , kuriam jis paraš net tris dramas, galima išaiškinti ir jo romantizmu. Bet to negalima pasakyti apie lietuvi s j d, kur pažadino lietuvi spaudos uždraudimas. Tas visas 40 met laikotarpis (1864-1905) nuo Muravjovo laik iki 1905 m. Rusijos sukilimo Maironiui neatrod viena tamsi naktis be aušros, kaip vien nusivylimo valand buvo pasak s pats poetas. Jo žvilgsniui tas laikotarpis — didel svarbi epocha lietuvi

⁶ *Jaunoji Lietuva*, Devintoji giesm , VIII, žr. *Maironio raštai*, II t., 121 psl.,

tautai. Joje buvo keliauta tarp skausm garb . Joje lietuvi aukos ir kan ios pagimd nauj demokratin Lietuvos šviesuomen ir naujos dvasios tautinius vadus, kuri darbai prik l Lietuv . Tod l Maironis nepasmerk visai n rus generolo Muravjovo, kuris dav mint uždrausti lietuviams spaud . *Jaunosios Lietuvos* poemoje Maironis raš :

Kas Vilniuje stabo stovylos nemat ,
Kur Muravjovui maskoliai pastat ?
Jis tvirtas, o visgi suirs!
Bet pats Muravjovas pastat sau kit ,
Tvirtesn už rausv j Suomi granit :
Jo vardas per amžius nemirs.

Herostratis garso ieškojo sau ty ia,
Uždeg s Efeze Dianos bažny i ,
O šis ir sapnuot nesapnavo,
Kad, Lietuvai spaud užgyn s ir rašt ,
Sau vard gys ir sužadins t krašt ,
Kur jau menkai bekv pavo.

Lietuvi ! Jei saul ant tavo dangaus
Kada užtek s, tu nespiauk ant žmogaus,
Nors tavo netroško jis labo !
Tiktai parašyk: « Kas prieš ties kariauna,
Pats rankomis savo sumanym griauna » ⁷.

Taigi, Maironiui žiaurusis Muravjovas atrod kaip tiesos ir teisyb s provokatorius, kuris pažadino pasipriešinimo s j d su teisyb s, meil s ir aukos riteriais priešakyje. Tie nauji riteriai — studentai ir kunigai — per 40 met prik l Lietuv , kuri jau silpnai bekv pavo. Tai svarbiai epochai apdainuoti Maironis ir paraš savo poem *Jaun j Lietuv* , didžiausi lietuvišk poem po Donelai io *Met* .

Maironio poemos centrinis herojus Juozas Bainys atsisak asmenin s laim s, kad gal t atsid ti Lietuvai. Visi kritikai teigia, kad šitas Bainys n ra ryškus, nes permažai individualizuotas. Atrodo, kad jis šitoks poemoje iš jo ne tik d l Maironio lyrinio talento, bet ir d l poeto s moning intencij vaizduoti ne tiek asmenis, kiek, apskritai, spaudos draudimo ir pasipriešinimo epoch , jos krypt , jos siekimus, id jas, vargus ir laim jimus. Tod l ir *Jaunosios Lietuvos* poemos veik jai t ra tai epochai charakteringj simboliai. O simbo-

⁷ Ten pat, Šeštoji giesm , III, žr. *Maironio raštai*, II t., 70 psl.

liams ryškiai individualizuoti veidai netinka. Toks ir Juozas Rains, nes jame simboliškai atsispindi gyvenimas ir likimas paties Maironio, V. Kudirkos, Pr. Vaišinsko ir kit jaun entuziast , kurie spiet s aplink *Aušr , Varp , Žemai i ir Lietuvos Apžvalg . O Jaunoji Lietuva* yra j kartos ir j epochos poetinis paminklas.

Tiesa, kad v liau Vaižgantas *Pragiedruliuose* Lietuvos atgimimo ir pasipriešinimo s j d atvaizdavo realiau, parodydamas ryškesni kuniškesni veik j negu *Jaunojoje Lietuvoje*, ta iau Maironiui priklauso garb , kad jis pirmasis tarp lietuvi poet bei rašytoj tai svarbiai epochai pastat graž paminkl *Jaunosios Lietuvos* poemoje. Šitos garb s jam niekas negal s atimti, kol bus gyva lietuvi tauta. Mekas neatims n tada, jei apie aušrin laikotarp parašyt kas k rin , pralenkiant *Jaun j Lietuv ir Pragiedrulus*.

Istorin reikšm Maironis taip pat laim jo tuo, kad lietuvi dai liojoje literat roje jis tvirtai pilietino tonin eil dar , konkreiais gausiais pavyzdžiais parodydamas jos varias galimybes vairiuose žanruose, sukurdamas eil lyrini šedevr patriotin mis, gamtin mis ir asmenin mis temomis : Jo *Nuo Birut s kalno, Vakaras ant Keturi Kanton ežero, Vasaros naktys, Vakaro mintys, Išnyksiu kaip d mas, Skurdžioje valandoje, Draugo ilgesys* ir kiti panaš s eil rašiai gali b ti brang s kiekvienam žmogui. O lietuviui Maironio reikšm visada paplat ja patriotini motyv eil rašiais ir poemomis. Ypa Maironio poezijos reikšm aukštai pakyla, kai lietuvi taut ištinka nelaimi ir kan i metai. Tada sunku rasti kit tok poet , kurio žodis skamb t didesne meile ir šviesesne viltimi. Tada retas,, kuris drauge su Maironiu nenor t pasakyti:

Kas daugel myl jo, tas daugel kent jo,
Tas, vyrų užaug s, nelinksta nuo v jo :
Kan ia — tai didvyri mokykla ⁸⁹.

Arba :

Mainos r bai margo svieto,
Silpnas kelias, tvirtas gri va;
Nebijokim vargo kieta,
Juk be jo gali nai p va ⁹.

Šiais laikais vilting ton ryškiau teužtinkame B. Brazdžionio ir L. Andriekaus poezijoje, nors tai nereiškia, kad kiti m s poetai

⁸ Ten pat, Penktoji giesm , XI, žr. *Maironio raštai*, II t., 63 psl.

⁹ *Tu, girele, tu žalioji*, žr. *Pavasario balsai*, 14 psl.

neb t patriotai. Tik jiems sunkiau b ti viltingais. Bet tai n ra j didyb .

Maironis n ra beviltiškas ir tada, kai jis susitelkia savo asmenin likim , savo skausm bei li des . Tada jo poezija netampa nei nihilistiška, nei chaotiška, nei uždara, nes jos autorius nori b ti supras tas skaitytojo. Tai didelis pamokantis palikimas m s poetams, kuri nevienas (individualistas) kamuojasi savo paranojiškame hermetizme ir savo mantriomis abstrakcijomis atbaido skaitytojus ¹⁰.

Be abejo, Maironis brangesnis platesniems lietuvi sluoksniams negu poetams. Brangus savo pozityviu nusiteikimu gyvenimo vertybi ir id j atžvilgiu, nes poezijoje kelia ir gina tai, kas žmoni gyvenim padaro prasmingesn ir turiningesn . Maironis nem gsta nei-giam ir ekskluzivistini id j . Pavyzdžiui, jis neskelbia neapykantos lenk ir rus tautoms, nors nuo j atstov jis pats yra kent j s. Tod l Maironis tik patriotas, bet ne nacionalistas. Myl damas savo taut labiau už kitas, jis joms taip pat linki laisv s ir gerov s. Mažas tautas, siekian ias laisv s, Maironis tiesiog laimina :

Laim kite, jaunos pakylan ios šalys !
 Už laisv kariauti pad s Visagalis!
 Nors j gos gal silpnos, bet stiprins dvasia:
 Kas eina su meile, su širdžia didžia,
 Tam Viešpats patsai bus vadovu¹¹.

---

¹⁰ Apie Maironio poezijos tak kitiems lietuvi poetams tur t b ti atskira kalba. Bet m s lyrikos vien skirstymas maironin ir pomaironin laikotarp , nemažai pasako. Tur b t, retas kuris m s poetas, prad j s eil raš ius rašyti prieš Lietuvos valstyb s atstatym , liko vienaip ar kitaip nepaveiktas Maironio. Jo tak galima pasteb ti vien k riniuose, o kiti patys prisipaž stia. Prie ši pastar j priklauso žymiausias pomaironin s kartos poetas V. Mykolaitis-Putinas ir už j jaunesni V. Stonis-Žitkus ir St. Santvaras. Šis apie Mairon rašo :

«Maironis mano gyvenime pasirod vaikyst s ir ankstybos jaunatv s dienom. Pasirod kaip milžinas, kurio kito tokio tada nepaj giau jokioj pasakoj atrasti. Kai tik prad jau suvokti, k Maironis nori savo poezija pasakyti, jis prad jo mane pavergti ir jaudinti iki širdies gelmi . Tai buvo 1915-1918 m., kai aš lankiau *Ryto* d-jos gimnazij Vilniuje. *Pavasario balsai*, o kiek v liau *Jaunoji Lietuva*, buvo tos knygos, kurios mane užb r , kurios man pad jo suvokti, kas aš esu ir ko noriu siekti. T veikal takoj, b damas tik antroj ir tre ioj klas j, pats prad jau eiles rašyti. Tos mano eil s tur jo b ti labai maironiškos savo turiniu ir forma. Man itin gaila, kad j visas storokas s siuvinys dingo Kaune dar Nepriklausomoj Lietuvoj. Atseit, ir aš priklausiau maironinei poezijos mokyklai. Maironio *Pavasario bals* rinkin beveik vis mok - jau mintinai » (*Maironis*, žr. *Dirva*, Cleveland, 1962 m. lapkri io 28 d. 137 nr.).

¹¹ *Jaunoji Lietuva*, Penktoji giesm , I, žr. *Maironio raštai*, II t., 54 psl.

Ir savo tautai Maironis nėra aklas. Jis mato jos žmones nemažai silpnų bei ydų. Jis tai peikia ir kritikuoja. Bet jo kritika yra aštri satyrose. Ir jose daugiau pykio, skausmo ir nusivylimo negu patyrių, nes poetas gina vertybes ir nesigardžiuoja žmonių menkystėmis. Jis daug mieliau ir didesniu kvėpimu kelia tai, kas lietuviuose gera, kilnu, gražu, didinga, kur sušvinta meilė ir auka kilnioms idėjoms. Už tai jo lyrika ir poemos yra išpuoštos aforizmais, vaizdžiai išreiškiančiais tokias idėjas.

Nurodydamas savo tautiejiams vieną reikalą, Maironis perša didžius sumanymus, pozityvius idėjus, nes gerai jauia, kad tik pozityvios vertybės žmones sutelkia bendrą darbą. Meilė ir aukos idėjoms Maironis ypač matė lietuvių pasipriešinime spaudos draudimo laikotarpiu. Todėl, pats būdamas tylus ir nuošalus, jis entuziastiškai *Jaunojoje Lietuvoje* apdainavo jaunuosius šviesuolius, tautos darbininkus, keliaujančius tarp dviejų svetimų frontų Lietuvos keliu pro skausmą laimėjimo garbą.

Todėl ir mes, pagerbdami Maironį, mūsų atgimimo epochos žymiausiu ir mągstamiausiu poetu, vien didžiausiu tos epochos šuliu, drauge su juo, su Maironių tarkime:

Gražu, kaip pavasaris griaudamas ledą,
Pažadina gamtą skaisiais spinduliais.
Gražiau, kai didvyriai mylėdami veda
Tėvyną naujais atgimimo keliais!
Palaiminti jūs, atgimimo laikai!
Ir jūs, išrinktieji tėvynės vaikai!¹²

¹² Ten pat, Šeštoji giesmė, I, žr. *Maironio raštai*, II t., 69 psl.